

ŽELEZNIČAR

GLASILO SLOVENSКИH ŽELEZNIŠKIH NASTAVLJENCEV

UREDNIŠTVO
se nahaja v Ljubljani, Šelenburgova ulica 6/1.
UPRAVNIŠTVO
Dunaj V. — Bräuhausgasse 84.

Izhaja vsakega 1. v mesecu.
Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.
Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina:
za celo leto . . . . . 4-40 K
za pol leta . . . . . 2-20 K
za četrto leta . . . . . 1-10 K
Posamezna številka 18 vin.

Štev. 11 in 12.

V Ljubljani, 1. junija 1917.

Leto XXI.

**Pisarna železničarskega
deželnega tajništva se nahaja
odslej: Šelenburgova
ulica 61 v Ljubljani.**

Za državne nastavljenec in železničarje.

Ob zopetnem zasedanju državnega zbornega zbora.

Kakor znano se je sestel 30. maja državni zbor k novemu zasedanju. K tej priliki piše „Eisenbahner“ z dne 15. maja sledeče:

Po dolgem obstavljanju in težavnem premagovanju zaprek se snide zopet avstrijski državni zbor. Naravno je, da zbuja to dejstvo tisočero upov v onih težko preizkušanih vrstah, ki težko trpe vsled hudih gospodarskih posledic vojne in ki zmagujejo danes le trudoma boj za obstanek. Predvsem moramo pribiti dejstvo, da ne bo mogel delati ljudski zastop, ki je bil izključen tri leta od vsakega delovanja in obsojen na nedelavnost, čudežev, ki bi uredili doslej nakopičene zmede in da ne bo mogel rešiti kar čez noč onih velikih nalog, ki so tako nujne v interesu posameznih, težko ogroženih slojev. Težkoče, katere naj premaga danes parlament, ki ima voljo za delo, da se spozna v obilici nalog, pred katere je postavila vojna narode, so brez dvoma zelo velike in obilne, zato je povoda dovolj, da ne stavljamo nihče svojih pričakovanj prav visoko.

Na seji nemškega „Nationalverbanda“ je staval poslanec Teufel predlog, ki zahteva, naj predloži „Nationalverband“ pri otvoritvi državnega zbornega nujni predlog s pozivom na vlado, da naj izdela vlada zakonski načrt za novo ureditev prejemkov in plač vseh državnih nastavljenec in ga predloži zbornici. Če pomislimo na pretekle čase, vstane nehoti vprašanje: Ali naj iznova oživi stara igra, ki jo je uprizarjal „Nationalverband“ prejšnja leta z železničarji in državnimi nastavljenec? Predlog, ki „pozivlja vlado“, ne bi bil seveda prav nič drugega nego navadni resolucijski predlog, kakršne so vlagali v časih nesrečnega spomina na tucate. Takšen predlog ne obvezuje vlado prav nič, temveč je le „poziv“ na njo, katerega ni obvezna izpolniti. Sploh pa zahteva predlog „Nationalverbanda“ nekaj, kar sedaj nikakor ni najnujnejša skrb. Kajti zakonski načrt zahteva za podrobno in točno izdelavo zelo mnogo časa in državnih nastavljenec nikakor ne morejo čakati, da prehodi zakonski načrt dolgočasno pot. Pa tudi zato ne gre sedaj, da se pomaga državnim nastavljenecem z novim zakonskim načrtom; da se resnično pomaga državnim na-

stavljenecem, za to je pokazal dr. Steinwender že najkrajšo parlamentarno pot. Dr. Steinwender smatra podvojitev prejemkov in plač vseh državnih nastavljenec za neobhodno potrebno, da pridejo državni nastavljenec zopet v ravnovesje med dohodki in izdatki. Za to pa je treba po njegovem mnenju in proračunu eno milijardo. Iz tega sledi najenostavnejši sklep, da je treba vzeti to milijardo v proračun, zakar pa ni treba prav nobenega kompliciranega zakonskega načrta, temveč zadošča v kratkih stavkih sestavljen proračunski predlog. To ni le krajša pot, temveč tudi pot, ki brezdvomno pripelje do cilja. Če bi bil tak predlog sprejet, tedaj ga mora vlada izvršiti, ker jej daje na razpolago denarna sredstva za predlagano podvojitev plač.

Pred takim predlogom pa menda stresa mrzlica že danes poštenjaški „Nationalverband“. Seveda kogar preplaši misel, da se naj nekje dobi ono milijardo, ta bolj ljubi predlog zakonskega načrta, ker se z njim zavlačuje zadeva v nedoglednost, a s tem je pa tudi obenem razkrinkan predlog zakonskega načrta kot navadna prevara, ker tudi vsote, ki jo je treba dobiti za temeljito reformo, ni danes tako lahko dobiti. Izključeno pa je, da bi zmagal danes katerisibodi parlament vojskujočih se držav delo, ki ga je treba za socialne, narodno gospodarske in finančne naloge; in stroške, ki jih povzročajo vojna na vseh koncih in krajih, bo treba prej ali slej likvidirati. Da bo treba pri tem upoštevati tudi dražje življenjske možnosti, kot posledice vojne, to je pa tako jasno kakor beli dan. Ker je požrla vojna že milijarde, je umevno, da bo morala računati bodoča finančna politika s proračunom v milijardah, a to ni prav noben vzrok, da bi označevali predlog, s katerim se edino zamore pomagati državnim nastavljenecem, za ničev, za predlog, ki ni vreden debate. Saj ne preostaja nič drugega, kakor da se najde pot, po kateri bo mogoče pokriti milijardske izdatke. Kadar pa se določijo pota, ki vodijo do cilja, bo pač treba upoštevati v proračun še to milijardo, ker je neizogibljiva bilančna postavka v milijardskem proračunu. To je pa tudi vsakomur jasno, da ne pridemo do zaželjenega cilja po doslej običajni davčni politiki. „Novo orientacijo“ bo treba predvsem poiskati v skupni finančni in davčni politiki, o kateri izpregovorimo o priliki še več.

Preteča svetovna lakota.

„Frankfurter Zeitung“ obravnava v temeljitem članku nevarnost svetovne lakote. Med drugim pravi:

Znaki se množe, da se bližamo svetovni lakoti. In potem doživimo maščevanje narave, da si bodo ljudje domišljevali glede na

neumno precenjevanje svojih tehniških pridobitev, češ, da so prosti vseh naravnih spon, ter da bodo leta in leta morali posvečati vse svoje sile edino pokončanju . . . Vojna je podobna, kakor značilno pravi člankar, tri leta trajajoči splošni stavki dela zmožnih mož v vseh vojujočih se državah. Dočim je poraba živil na bojiščih se nahajajočih milijonov mnogo večja kakor v miru — da ne omenjamo vojne na morju in ob izpraznitvah ozemelj itd. uničenih velikanskih množin živil — pada povsod za bojnimi črtami količina kmetijskega pridelka, ker ni delovnih rok in tudi priprave manjka; na Francoskem predvsem že petina zemlje ni obdelana, in v Rusiji utegne biti najbrže še slabše; ruski listi so tožili že pred revolucijo, da ruski kmetje propadajo gospodarsko in npravno, da je mnogo neobdelanega polja, se ne opravljajo potrebna dela, gospodarstva pa so grozovito zanemarjena. Pridetek se pa manjša tudi zaradi nedostajanja gnojil, kar povzroča nerodovitnost zemlje: salpeter streljajo v zrak, namesto da bi ga trosili v zemljo, drugim pa manjka kali: In posledica vsega tega je dalje tudi, da pobijajo in koljejo vedno več živine (kar zopet pomeni slabše gnojenje). To zadeva sedaj že tudi evropske nevtalce, ki morajo zaradi otežkočenega uvoza krmil tudi omejevati rejo živine. Isto pa velja za živinorejo v izvenevropskih državah, zakaj narasle cene so prav vabljive in očitno so jeli glavnico, ki je v živini, povsod neobzirno izrabljati s klanjem živine. Torej: Manjši pridelek zemlje in močna poraba živine v Evropi; po bogatih žetvah sploščka sedaj očitno dve zaporedni slabi žetvi v Severni Ameriki; zaloge, ki so jih hranili tam, in povsod zunaj Evrope, ki so prej služile za dopolnjevanje prehrane, so porabljene do zadnjega zrna; prebitki ruske žetve, ki se niso izvozili ter bi morali pravzaprav tvoriti veliko rezervo za zahodne dežele, so večinoma že porabljene po večji potrebi ali so se pokvarile; razentega pa imamo ogromne cene in vedno manj prevoznih ladij — taka je slika.

Če bi svet le trenotek pomislil, pa bi untegnil slutiti tragedijo Evrope, ki se jej bliža in ki je še jasnejša, če upoštevamo, da bo po vojni prav enako pomanjkanje na surovinah in na prometnih sredstvih. Že do sedaj je šlo iz Evrope nad 20 milijard samo v Zedinjene države. In sledile bodo nadaljne milijarde . . . Tudi s cenami za surovine ni boljše; morebitne visoke cene za naše surovine, n. pr. za premog, bodo mogle to le deloma izravnati. In že grade Zedinjene države in Japonska na vse pretege svojo trgovinsko mornarico, da bodo tudi s tem oslabile Evropo v svojo korist. Nastane končno vprašanje, kje bodo v bodoče ob takem prevratu predelavali blago, vsaj surove izdelke in podobno, ki zanje ni treba posebne zmožnosti, tradicije. Ali se bo težišče sveta po-

tem tudi premaknilo iz Evrope? in morda bodo ljudje zopet potovali, ker stvari ne bodo prišle zopet k njim, kakor je to bilo pred vojno.

Pomoč železničarjem.

Organizacija železničarjev je predložila železniškemu ministrstvu sledeče, nujno potrebne zahteve za osobe državnih železnic:

1. Podvojitev sedaj veljavnih mezdnih doklad in doklad za otroke, ki jih prejema delavci. Definitivno zaračunanje podvojenih mezdnih doklad k mezdni za vse delavce. Pri delavcih v akordii je izvršiti to zaračunanje tako, da pride pri zaslužku brez omejitev do veljave.

2. Zaslužek za čezurno delo se podvoji.

3. Te izboljšave naj postanejo veljavne 1. junija 1917.

4. Obenem naj se izvede za progovzdrževalne delavce triletno mezdno napredovanje od 10 na 20 vinarjev z veljavnostjo od 1. junija 1917.

5. Vsem definitivnim uslužbencem, ki prejema na leto manj kakor 6000 kron, naj se izplača za mesec maj enkratna denarna podpora v oni izmeri, kakor je bila dovoljena delavcem.

6. Sedaj veljavne draginjske doklade za definitivno osobe naj se podvoje z veljavnostjo od 1. junija 1917. Dalje naj se računa s tem, da se prišete primeren del teh draginjskih doklad definitivno, k plači, da je treba torej plače povišati.

7. Premikaškemu osobju naj se prizna z veljavnostjo s 1. junijem 1917 premikaška doklada.

8. Čuvajnemu osobju in delavcem naj se prizna doklada za nočno službo v izmeri 1 krone. Delavcem, v kolikor se ne upošteva plača za čezurno delo.

9. Strojnemu in vlakospremljevalnemu osobju s 1. aprilom 1917 dovoljeno 30 in 25 odstotno povišanje voznih pristojbin naj se poviša na 50 odstotkov, če ni nikakor mogoče izvesti pavšaliranja voznih pristojbin, kakor zahteva to osobe.

10. Za ves čas eksponiranega službovanja naj se dovoli 50 odstotna doklada k prehranini.

11. Uslužbencem, ki prejema namesto prehranine pavšale, naj se zvišajo pavšali tako, kakor so to že dostikrat zahtevali in sicer z dovoljenjem 50 odstotnih doklad.

12. Tak pavšali in take doklade naj se priznajo tudi onim uslužbencem, ki so prisiljeni vsled svojega službovanja, da imajo redno se ponavljajoče izdatke za prehrano izven doma.

13. Glede oskrbe za prehrano naj se izvedejo za železničarje enake odredbe kakor za munijske delavce.

14. K upravi kuhinj za osobe naj se pritegnejo tudi svobodno izvoljeni zaupniki osobe, ravno tako tudi k mestom za razdeljevanje živil.

15. Dovolitev polnega dopusta.

16. K razdelitvi službe za uslužbence in delavce naj se pritegnejo tudi zaupniki in zaupniki turnusov. Osobe nikakor ne more vzdržati pri sedanjih slabih prehrani in pri slabih službenih razmerah. Število obolelih narašča, uslužbenci so na koncu svojih moči in nikakor ne vzdrže nadaljnjih bremen.

17. Končno naj se odpravijo takoj vsa poslabšanja, ki so nastopila za osobe med vojno in glede katerih je organizacija že dostikrat zahtevala, da se odstranijo.

Na te zahteve je odgovorila vlada to-le:

1. Podvojitev sedaj veljavnih mezdnih doklad za delavce se dovoli; doklade za otroke se zvišajo za 50 odstotkov. Od podvojenih mezdnih doklad se definitivno priračuna 50 odstotkov k mezdni ali pa se zvišajo temeljne mezde za ta znesek. Pri delavcih v akordii se to priračunanje dovoli v zmislu zahteve.

2. V delovnem redu je določena mezda za čezurno delo v 1 25 izmeri; sedaj se poviša na 1 5 izmero.

3. Izboljšave, navedene pod točko 1 in 2 postanejo 1. junija 1917 veljavne.

4. Progovzdrževalnim delavcem se poviša triletno mezdno napredovanje od 10 na 20 vinarjev od 1. julija 1917 dalje.

5. Definitivnim uslužbencem se dovoli za mesec maj enkratne individualne denarne podpore v enaki izmeri, kakor so dovoljene mezdnim in stabiliziranim delavcem.

6. Z veljavnostjo od 1. junija 1917 se dovoli definitivnemu osobju enako izboljšavo draginjskih doklad, kakor je namenjena državnim nastavljenecem. Glede definitivne ureditve plač s priračunjenimi draginjskimi dokladami ni mogoče ob sedanjih nejasnih razmerah še nič ukreniti.

7. Premikaškemu osobju se dovoli z veljavnostjo od 1. julija 1917 mesečna doklada po 24 kron.

8. Čuvajnemu osobju in delavcem se dovoli s 1. julijem 1917 nočna doklada po 50 vinarjev, v kolikor ne prejema to osobe že nagrad za čezurno delo in če so izpolnjene vse splošno veljavne določbe za nočno službo. Čuvajem pri ogibih se poviša doklada za nočno službo na 1 krono.

9. Pavšaliranje voznih pristojbin za vozno osobe ali povišanje, šele 1. aprila 1917 dovoljenih 30 in 25 odstotnih doklad, se ne dovoli.

10. Dovolitev 50 odstotne doklade k prehranini za nad 14 dnevno dobo eksponiranja se ne izvrši.

11. Uslužbencem, ki prejema namesto prehranine pavšale, se dovoli k tem pavšalom 20 odstotna doklada z naknadno veljavnostjo od 1. julija 1916.

12. Novih pavšalov za prehrano se ne izvede.

13. Železniško ministrstvo je storilo doslej s pomočjo pristojnih mest za prehrano vse, da preskrbi železničarjem boljšo prehrano nego drugim; zlasti je preskrbelo večini železničarjev polno kvoto moke in kruha, dalje so bila skladišča za živila vedno dobro preskrbljena, tudi petrolej so dobivali železničarji itd. Vse te naprave bo pospeševala železniška uprava tudi vnaprej kakor skladišča za živila, kuhinje za osobe, obdelovanje železniških zemljišč, ki so doslej že mnogo pripomogla, da so imeli železničarji olajšano življenje.

14. Treba je razločevati med skladišči za živila, ki so organizirana na združniški podlagi in med onimi, ki jih ima uprava. Uprava prvih je pač toliko v rokah zaupnikov, v kolikor izvolijo združniki sami načelstvo in to avtonomno upravlja. Da bi pritegnili še druge osebe k poslom načelstva, tega pa ni mogoče združiti z združnim značajem teh skladišč. Kar se pa tiče skladišč, ki jih upravlja železnica sama, vodijo ta skladišča od nas imenovani in izvoljeni člani odborniki in so torej v teh odborih že zaupniki osobe. Glede vprašanja, da se pritegnejo zaupniki k upravi kuhinj za osobe, rešimo to vprašanje na najbolj koncilianten način.

15. Priznavamo potrebo, da se izrabi v polni meri dopust, kakor je določen v službenem in delovnem redu; vendar pa ne dopuščajo sedanje izredne razmere v službi, da bi popolnoma zadostili tej potrebi.

16. Ta točka se uredi kolikor mogoče po zahtevi spomenice.

17. V kolikor občuti osobe poslabšanje v službenem razmerju, tedaj so ta poslabšanja zadelo le tiste zahteve, ki niso postavno dovoljene in so nastala le vsled izrednega vojnega položaja. Ta poslabšanja izginejo deloma sama, kadar nastopijo zopet normalne razmere, deloma bomo razpravljali o njih, ko pridejo normalne razmere.

Kar smo dovolili železniškemu osobju med vojno in kar mu dovoljujemo sedaj je toliko, da lahko brezpogojno pričakujemo, da se podvrže osobe vojno vsem neizogibnim skrčitvam, ki nastopajo vsled vojne in njenih posledic.

To so torej izjave vlade. Kar dovoljuje vlada sedaj, to je izključno zasluga neumornega dela naše organizacije.

Ko so izvedele nemško nacionalne in kršćansko socialne organizacije o naši akciji, so priračale za nami in so tudi stavile svoje zahteve. A to so storile že po 8. maju, samo da lahko ugan-

jajo svojo demagogijo dalje. Tudi »Slovenec« je naznanjal pred nekaj dnevi, da so kršćanski socialci izposlovali velike priboljške za železničarje, kar seveda ni res.

Delavstvo.

Mi delavci! mi socialni demokrati!

Bili so časi, ko so nas za te besede, ki smo jih vedno izgovarjali z notranjim prepričanjem in poudarkom ter z namenom, da določimo mejo med nami in onimi, zasramovali in zasmehovali. Nas, delavce, to ni oplasil. Učili smo se predobro iz zgodovine, kako so skušali gospodujoči razredi od nekdanj ovirati z vsakovrstnimi pomočki svobodni in kulturni razvoj. Boji rimskih sužnjev, muke prvih kristjanov in še mnogo drugega nam to izpričuje. Odnehali nismo, ostali smo zvesti svojemu delu, svojemu delovanju. In naša resnoba, ki smo jo delavci vedno in povsod, zlasti pri svojem organizatoričnem delu izvajali, je premagala to zaničevanje in zasmehovanje, tako da so se nam še tisti pridružili, ki so jih hoteli s tem oni odvrniti od nas.

Mi delavci! mi socialni demokrati!

Sužnji smo bili, proletarci. Brez vpliva, brez moči. Rojeni za delo, da delamo za dobiček drugih. In če smo se hoteli otresti svojih spon, so mobilizirali proti nam policijo in sodnije. In nič drugega nismo bili kakor milijoni brez imena in naše želje, vsako našo zahtevo so zavračali oni s preziranjem.

In danes!

„Odkrite se pred milijoni!“ tako kliče grof Czernin, minister za zunanje stvari. In na občnih zborih govore delničarji o delavcih; zahvalo je izrekel delavcem občni zbor delničarjev Škodovih tovarn, predsednik orožarne v Steyru ni mogel najti dovolj lepih besed priznanja delavcem. „Junake dela“ je imenoval cesar delavce. Nas, delavce, socialne demokrate. Tako so se naučili ceniti vrednost dela. Z veseljem konstatiramo ta uspeh svojega truda. Ni bilo lahko, a vendar smo to dosegli s svojo organizacijo. Nikdar ne maramo in ne smemo pozabiti tega napredka do priznanja, napredka, ki se najbolj zrcali v strokovnem življu, v napredku od navadnega tlačanstva brez vsakršnega varstva pa do delovnih pogodb, ki jih imamo danes.

Mi delavci! mi socialni demokrati!

Kdor se je hotel prepričati, kaj smo danes svetu, ta se je moral udeležiti letošnje majske slavnosti, ki je potekla čudovito dostojanstveno in resno. Mi delavci mi socialni demokrati smo potegnili za seboj svet. Naše vroče hrepenenje po miru je omečilo srca onih; naša mirovna demonstracija je postala izraz splošne volje. Nas delavce, nas socialne demokrate, je pooblastila javnost, da govorimo, zakaj zanjo nismo več fantasti in norci, marveč prav izredno važni činitelji v pripravljanju miru.

In ponosni smo na to in zavedamo se, da smo del velikega gibanja, ki je v tako kratkem času storilo nekaj velikega. To nam pa tudi daje nado, da bomo, če zaupamo v svojo moč, tudi čas vojne izkušnje preživeli in se ohranili, to nam tudi jamči, da bomo opravili še mnogo večja dela, ki nas čakajo, in ki jih bomo morali izvršiti v svojem lastnem in v interesu človeštva. Mi socialni demokrati! Odslej hočemo posvetiti še bolj vse svoje moči in svoje misli miru in se potruditi, da bo mogoče nam, ko je vse drugo odredko, spraviti svet k treznosti. Z lastno močjo, po svojem nagibu, z lastno voljo hočemo prijeti za delo, delo, ki naj osvobodi človeštvo biča vojne, mi delavci, mi socialni demokrati, mi, ki smo še danes po božji jezi proletariat, mi, še včeraj zaničevani in danes hvaljeni delavci, socialni demokrati.

K tej odločitvi pa nas ne nagiblje hvala, ne priznavanje našega dela, marveč le zaveš, kako koristno delo opravljamo za člo-

veštvo sploh in še posebej zase, za delavstvo. Na stečaj so odprta vrata, neizčrpna je sila dela in blagodejne organizacije delavske, zato naprej solidarno z delavstvom vsega sveta!

Razpust železarskega kartela.

Avstrijski železarski kartel je pravzaprav žrtev vojne. Že pred več meseci je kartel izgubil takorekoč pravico do obstoja. Gospodarski organizem — in železarski kartel je bil tak — ne preneha sam od sebe, če ima le še količjak pomena njegov obstoj in če niso doseženi vsi nameni, ki jih je imel prvotno. Dobički, ki se jih dosegli deležniki kartela, so mikavni. Delnica Praške železarske industrije je bila vredna pred ustanovitvijo kartela 184 K, leta 1911 pa nad 2800 K. Delnice Alpske montanske industrije, ki so se nekdanj kupovale prav lahko po 34 do 36 K, so bile vredne leta 1911 že 772 K, torej več nego dvajsetkrat toliko. V enakem razmerju so naraščale tudi dividende. Pred ustanovitvijo kartela so morali biti delničarji Alpske montanske družbe zadovoljni z beraško 6 odstotno dividendo (leta 1882), dočim so dobili leta 1908 že 45 odstotkov. Te številke nam potrjujejo, da so gospodje delničarji dolžni kartelu hvalo, ter da so morali imeti za razpust kartela dokaj važne razloge.

Vobče je znano, da imajo take podjetniške organizacije svoje tajnosti. Celó na javnih shodih — tako decembra 1906 na Dunaju v Volkshalle na avstrijskem kovinarskem shodu — kakor tudi v parlamentu (ob priliki Dobernigovega nujnega predloga leta 1896) so govorili o tajnostih. Te tajnosti izpričujejo, da so se člani kartela zavedali in se sedaj zavedajo, kako nevarni so za splošnost. Dogovori kartelov spadajo očividno pod časú neprimerne, moreče določbe koalicijskega prava, ki prete dogovorom v prid tretjim s kaznijo in jih smatrajo za neobvezne, če se izvedejo s silo ali s pritiskom. Kapitalizem — in kartel je plod kapitalizma — se strinja le z določbami koalicijskega prava, ki so naperjene proti delavstvu. V letih 1889, 1899 in 1905 so pa razsodbe najvišjega sodnega dvora proglasile kartele kot protipravne in neveljavne; od takrat si skušajo pomagati s tajnimi dogovori. Kapitalizem napravlja namreč svoje zakone sam. Kartel je obstajal, je delal, in če ni smel delati javno, je delal skrivaj intenzivneje.

Kartel je dosegal svoj pravi smoter na tri načine. Nameraval je odpraviti anarhijo v obrti. Toda ta anarhija je to, kar imenujemo sicer red, običaj, zakon kapitalistiškega življenja: konkurenca, lov po dobičku. Kar imenujejo tukaj „anarhijo“, imenujejo sicer „svobodo“. „Anarhijo“, svobodno konkurenco odpraviti, pomeni zadržati kapitalizem pri koreninah. In prav poučno je za delavstvo, če čita sedaj v listih, in sicer v takih, ki so prej kartel oboževali kot gospodarsko duhovitost, kako silno škodljiv, da je bil železarski kartel. Ko je leta 1910 v delegacijah pomorski poveljnik grof Montecucoli povedal, da plačujemo v Avstriji avstrijsko železo za 80% dražje zaradi kartela, kakor pa v Angliji, se niso upali nastopiti proti kartelu. Dve desetletji obstoja kartela sta šele pokazali, kakšne dobičke so imeli njega člani; niso se pa tako jasno pokazale težke gospodarske posledice. Zato so pustili, da je kartel dalje deloval za odpravo anarhije in oviral gospodarski razvoj.

Konkurenca je seveda neprijetna stvar; sili namreč, da podjetnik izdelke ceneje dobavlja, prisili podjetnike, da izpopolnjujejo svoje obrate in da prevzamejo riziko za pridobivanje trga. Učili smo se pa, da je vse to del gospodarskega napredka, da ta delavnost pospešuje domačo produkcijo, čeprav donaša podjetniku dobiček šele po nekaj naporih in skrbeh. Avstrijsko podjetništvo pa kaj rado počiva in popolnoma zadovoljno je, če ima velik dobiček od domačega narodnega gospodarstva. Zato se je tudi ta kartel

bojeval proti „anarhiji“, konkurenci. Izkoriščal je naročnike, dobavitelje sirovin, delavstvo, a prizanašal tudi ni svojim tovarišem. „Urejeval“ je cene za sirovine, „urejeval“ produkcijo, s tem, da je odkazoval karteliranim tovarnam koliko in kaj naj izdelujejo, „urejeval“, kje sme kdo prodajati svoje izdelke. In s tem je bila odpravljena konkurenca.

Glede na delavstvo železarski kartel sicer ni imel posebnih dogovorov, vendar so pa železarske industrije po enotnih načelih tlačile mezde, obdržale razmeroma dolg delovni čas in nizke plače.

In sedaj je konec kartela. Male obrate so naravnost umetno ohranili, dasi običajno take obrate spoje z velikimi. Saj se odpravi konkurenca tudi s spajanjem obratov. A v tem primeru ni to šlo, sakaj vladni krogi ne marajo zasebnih monopolov Praške železarske in Alpske montanske družbe. Tako so morali ustvariti monopol na široki podlagi in res so postali gospodarji situacije. In Avstrija je trpela. Naša železarska industrija ni izvažala, ker je dovolj zaslužila doma: izdelovala je le malo, le po naročilih kartela in ni čutila potrebe, da se izpopolni. Železarska industrija je zabranila pocenitev železa, zato je tudi nazadovala poraba železa pri nas za ono v drugih deželah. Stavbinstvo kakor tudi vse drugo gospodarsko življenje je trpelo.

Vojna je raztrgala te nenaravne vezi; zasebnih naročil ni bilo in se tudi niso mogla izvršiti. Naročnik je postalo vojaštvo, ki ni zadovoljno z omejevanjem produkcije, in dobro plačuje. Zasebnim naročnikom staviti visoke cene je postalo nevarno, ker brani kupce cela vrsta naredeb proti navijalcem cen. Sirovine ima samo država. Kartel ni imel nikakršnih nalog več, zato se je razšel.

Zdi se nam, da je razpust železarskega kartela sam. Če pomislimo, kako velike glavnice so se investirale v te vrste podjetja, je očividno, da se nahajamo po vojni pred velikanskimi konkurenčnimi boji, ki jih bodo vojevala dobro fundirana in moderno urejena podjetja vsako zase. Mala podjetja bodo podlegla, velika pa se bodo zopet spojila v kakršnikoli obliki. In tukaj čakajo nove naloge kapitalistiške organizatorje. Skoro enaka usoda je zadela tudi sladkorni kartel. Doslej so te kapitalistiške skupine iskale zavetja v kartelih in prav sedaj med vojno so postale finančno izredno močne, tako da bodo vbodoče najbrže opustile snovanje enakih kartelov, pač pa bodo skušale brez kartelov zagospodovati s svojim kapitalom. To bodi tudi opomin delavcem!

Razmotrivanja o miru.

Nemškemu državnemu zboru sta bili predloženi minuli teden dve izjavi. Prva je ona pacifistiških organizacij, druga pa konservativnih kmetiških zvez. Pacifisti zahtevajo, da naj vlada poda natančne mirovne predloge, da se s tem odpravi mednarodno nezaupanje in pripravi pot mirovnim pogajanjem. Pacifisti bodo v tem primeru podpirali vlado. Nasprotno pa zahteva konzervativnih kmetiških organizacij vojno do skrajnosti, vojno odškodnino in osvojitve ozemelj, češ, da je nemška država mnogo žrtvovala na imetju in ljudeh ter da mora prejeti odškodnino za vse to. Zlasti očitajo vladi konservativci, ker dopušča, da prihajajo vplivi socialne demokracije vedno bolj do veljave, kar ogroža interese vladajočih strank in interese posestnih slojev. Med glavne vojne hujskače spada znani pisatelj baron Rentlow. Vneti vojni pristaši so tudi nemški nacionalci.

Da pa v Nemčiji mnogi streme celo v meščanskih krogih po primernem miru, nam dokazuje članek profesorja dra. Karla Hilgenreiterja. V članku „Socializem, krščanstvo in mir“, ki ga priobčujajo te dni razni nemški listi, pravi Hilgenreiter:

„Socialisti prirejajo kongrese, pošiljajo si javne izjave, ki naj pjasnijo nesporazum-

ljenje med sovražnimi državami in narodi, izročajo te izjave potom ministrov nevtralnih držav, skušajo stopiti v osebni stik z mero-dajnimi pristaši v sovražnih deželah, da bi združili mirovne niti. — In domače vlade ne trpe to nerade. Ali naj pa mora mir, ki ga narodi tako silno hrepene, priti v dežele res pod rdečo zastavo? — — — Ali sme katoliški svetovni episkopat gledati to le od daleč? Ali nima ta ali oni škof, ta ali oni kardinal besede miru? Ali smejo le socialni demokrati vseh držav o miru govoriti in razpravljati?“

Profesor, ki je napisal v svojem članku te stavke uvideva potrebo, da se duhovništvo jame zavzemati za mir ter opusti svojo kapitalistiško politiko. Socialisti bi seveda le pozdravili, če bi katoliška cerkev porabila svoj vpliv v dosego pravičnega miru ter bi klerikalno časopisje nehalo zagovarjati stare osvojevalne načrte. Zlasti avstrijskemu klerikalnemu časopisju bi priporočali opomine klerikalnega profesorja.

Razprave o miru so se jele deliti zlasti na tri dele. Eni zahtevajo nasilni mir, to je končno zmago, drugi pogodbeni mir, pri katerem upa vsak, da bo izposloval pri pogajanjih še nekaj zemlje ali vojne odškodnine, tretji pa se oklepajo pravičnega miru, po katerem pogodniki ne marajo nasilnih aneksij, ter priznavajo narodom pravico, da si kolikor mogoče uredijo svojo usodo po razumu in bodočemu razvoju primerno.

Če se nekoliko ozremo po svetovnih dogodkih, smemo trditi, da so socialisti po vsem svetu za pravični mir brez nasilstev. Nedavno je sklenil ruski delavski in vojaški svet, da se ne strinja z osvojevalno politiko Miljukova, Gučkova in Rodzjanka. Enake izjave so podale vse socialno-demokratiške stranke na evropskem kontinentu razen francoske, ki zahteva povrnitev Alzacije in Lotaringije, a še ta zahteva je bila v ožjem odboru sprejeta le s 13 glasovi proti 11. Klerikalni listi se kaj radi bahajo, da je angleško delavstvo za vojno do skrajnosti. Vendar pa tudi to ni res, zakaj prav minuli teden so proglasile angl. strokovne organizacije Tarade Unions, ki štejejo blizu tri milijone članov, da so za takojšnji mir brez osvojevanja tuje zemlje.

Nedavno so imeli bulgarski socialisti svoj kongres. Na kongresu so govorili o vojnih smotrih ter so izjavili, da ne zahtevajo več kakor združitev Bulgarov, da se s tem zagotovi Bulgarom kulturni in gospodarski razvoj.

Iz vsega tega je torej razvidno, da se nahajajo nasprotniki miru, še več, nasprotniki mirovnih pogajanj sploh v vrstah kapitalistiških zastopnikov in še med temi so najhujši oni, ki zastopajo velike gospodarske organizacije ter jih zagovarjajo po svoji naravi, po svojem poklicu.

Taka so dejstva. Položaj za mirovna pogajanja je razmeroma ugoden, čeprav nas venomer obsipljejo z vestmi o vojnem razpoloženju, kakor da bi bilo delavstvo v sovražnih deželah obsedeno od vojne furije. Vse to ni resnično. Saj so na primer tudi avstrijski krščanski socialisti letos prvega maja odrekli manifestacijo za mir, kar se pa ni zgodilo iz mrznje do miru. To so storili le, ker stoje pod vplivom vojnih strank. Enake stvari se dogajajo tudi po drugih državah in take pojave izrabljajo potem vojni hujskači in kriče, da je tudi delavstvo za vojno do skrajnosti, kar je pa čisto navadno politično slepenje.

Iz organizacije.

Dne 7. maja je bil v Zidanem mostu društveni shod, na katerem je obobilni udeležbi poročal sodrug Kopač o delovanju organizacije.

Dne 8. maja je bil občni zbor kr. skupine Celje, na katerem je poročal sodr. Kopač. Namesto odhajajočega predsednika Marna, je bil soglasno izvoljen za predsed-

nika skupine sodr. Turin Josip, Čret 44, pošta Šturje pri Celju; za zapisnikarja sodr. Mlakar F. Ostala mesta v odboru je prevzel stari odbor.

Dne 9. maja je bil zaupen sestanek raznih železniških kategorij na Pragerskem. Dne 10. maja je bil občni zbor kr. skupine Pragersko. Po poročilu predsedništva se je izvolil še nadalje stari odbor soglasno. Po daljšem poročilu sodruga Kopača o delovanju organizacije v času vojne je sodrug predsednik zaključil zanimivi shod.

Dne 12. maja je bil občni zbor kr. skupine Ptuj, na katerem je poročal sodrug Kopač. Nato se je izvolil soglasno sledeči odbor: Predsednik Schegola Iv.; namestnik Baumflicker Josip; zapisnikar Melé Matej; namestnik Macér Herman; blagajnik Rosman Fran; namestnik Marenčič Anton; preglednika Vučak Ivan in Weissenstein Otmar; knjižničarja Borovšek Ivan, Röck Florjan. Odborniki: Mahr Jurij, Revardy Pavel, Stritar Fran in Petrovič Miklavž.

Dne 14. maja je bil občni zbor kr. skup. Ljubljana I. Po poročilu odbornikov je govoril sodrug Kopač o aprovizaciji železničarjev. Pri točki volitev novega odbora so bili izvoljeni v predsedstvo krajevne skupine sodrugi: Predsednik: Kregar Josip, Bohoričeva ulica 12; namestnik Hartman Fran; zapisnikar Krahvogel Josip; namestnik Jerina Ivan; blagajnik Pušnek Martin; namestnik Sprogar Fran; preglednika Šare Peter in Majcen Fran; knjižničarja Povalaj Rudolf in Kokolj Ivan. Odborniki: Stojan Tone, Cvelbar Fran, Salanum Ivan, Marolt Ivan, Bajc Ivan, Čič Ivan za Zagorje in Šojar Jaka za Brezovico. O stanovski zavarovalnici proti nezgodam za žel. sta poročala dunajska delegata sodruga Wabič in Beck ob splošnem odobravanjem.

Dne 15. maja je bil v gostilni pri Celarcu v Spod. Šiški občni zbor krajevne sk. Sp. Šiška. Na shodu so poročali sodrugi Kopač, Wabič in Beck. Prvi o aprovizaciji; druga dva o stanovski zavarovalnici proti nezgodam. V predsedništvo krajevne skupine so bili izvoljeni sodrugi: Kovač Jaka, predsednik; Dolžnik Anton in Oščgan Vinko, namestnika; Hirschman Ivan, blagajnik; Čizman Ivan, namestnik. Odborniki: Pavšič Fran, Grill Andrej, Projner Henrik, Glinig Anton, Tschofenig I., Lunder Fran, Cerič Albert, Kisovec Karl, Kristan Pavel, Spendov Franc in Glavač Ivan.

Dne 1. junija t. l. ob pol 8. zvečer je v gostilni pri Poljšaku na Martinovi cesti 22 društveni shod kr. skupine Ljubljana II. Dnevni red: 1. Nova pridobitev za železničarje in organizacija. 2. Raznoterosti. Na ta shod so vabljeni vsi člani ljubljanskih krajevnih skupin.

Iz Celja nam poročajo: 1. junija odide sodrug Marn, dolgoletni predsednik naše krajevne skupine v Celje. Sodruga Marn je bil ves čas svojega bivanja v Celju vnet propagator za organizacijo železničarjev in obenem tudi vrl delavec na političnem polju. Upamo in želimo, da ostane zvest svojim načelom tudi na svojem novem službenem mestu.

Delegacijski zbor stanovske zavarovalnice proti nezgodam je 23. junija na Dunaju. Če ima kdo ponesrečencev kake pritožbe, naj se obrne pravočasno na delegata Andreja Čofenika v Trstu, železničarske hiše državne železnice. Južni železničarji pa naj sporoče svoje želje Francu Herziju na Dunaju.

Za vojno gospodarsko oskrbo železničarjev.

V začetku meseca maja je izdalo železniško ministrstvo nekaj odlokov glede nekaterih podpor za osobje. Te podpore so povsem nezadostne.

Za delavce vseh službenih panog na državnih železnicah je odrejena enkratna, takoj

izplačljiva denarna podpora. Podpore dobe vsi stalni in nestalni delavci, pomožni delavci, tudi ženske in mezdni pisarji, ki so bili 28. aprila 1917 še v službi. Delavke, čeprav so poročene in imajo družino, dobe le podporo, ki je določena za neporočene. Obenem se sporoča delavstvu, da se izvede s 1. julijem 1917 splošna preureditev mezd.

Železniško ministrstvo je nakazalo tudi direktijam kredit za razdelitev individualnih podpor. Pri teh podporah se naj ozira v prvi vrsti na stabilizirane delavce po delavnicah in kurilnicah, v kolikor niso zaposleni pri vojni službi, in na definitivno premikaško osobje. V drugi vrsti se lahko ozira na ostalo osobje, izmed katerega prihajajo v poštev zlasti uslužbeni z mnogobrojno družino in ki so v posebni bedi, ki ne prejema stalnih doklad in ki nimajo naturalnega gospodarstva, ki jim olajšuje življenje.

Odlok železniškega ministrstva z dne 28. aprila 1917 pooblašča ravnateljstva, da izplačuje voznemu osobju za čas od 1. aprila 1917 do konca leta izredne doklade k voznim pristojbinam. In sicer dobi strojno osobje 30 odstotno doklado, vlakospremljevalno osobje pa 25 odstotno. Ta izredna doklada se izračuna na podlagi mesečnega zaslužka na kilometrih in voznih pristojbinah.

Voznemu osobju dovoljeno zaračunavanje urnin za „vojni čas v službi“, to je za čas od odhoda vlaka po voznem redu do časa prihoda vlaka na določeno postajo, ostane neizpremenjeno. Strojnemu osobju pa se z ozirom na dovoljeno 30 odstotno izredno doklado odtegne prej dovoljena 50 odstotna doklada. Te določbe o izrednih dokladah ne veljajo za izposojeno osobje.

Razno.

Avstrijski državni dolg. Z dne 31. decembra 1916 končanim prvim polletjem 1916/17 izkazuje stanje avstrijskega državnega dolga sledeče številke: Skupna vsota 44.226,919.544 K. Državni dolgu pred l. 1867. 5.089,413.969 K, po l. 1867. 39.137,505.575 K, med temi konsolidirani državni dolg 7.342,811.740 K, vseči državni dolg 31,894,693.834 K. Viseči državni dolg vsebuje med drugim sledeče postavke:

Posojila proti zadolžnicam pri avstrijsko-ogrski banki	4.632,263.016 K
Konkurentni predujmi	3.293,845.496 „
Prvo vojno posojilo	2.179,752.200 „
Drugo vojno posojilo	2.688,321.800 „
Tretje vojno posojilo	4.203,061.000 „
Četrto vojno posojilo	4.520,292.000 „
Peto vojno posojilo	4.464,610.000 „
Lombardna posojila	1.782,000.000 „
Zakladne menice	1.939,915.504 „
Solo-menice	1.780,800.000 „
Državne zakladnice	343,720.000 „

Obresti za dolg za celo leto so proračunjene na 1.763,231.684 K.

Poslanci radikalnega socialističnega kri-la v Nemčiji v preiskavi radi veleizdaje. Nemška vlada ni hotela dati socialističnemu radikalnemu poslancu Hoffmannu potnega lista za v Stockholm, ker je v preiskavi radi veleizdaje. Poleg Hoffmanna zasleduje sodišče radi veleizdaje tudi socialistične radikalne poslance Ledebourja, Büchnera, Dittmanna in Voytherr. Obtoženi so radi svojih govorov na zborovanjih o priliki stavke berlinskih municijskih delavcev.

Štokholm. V Štokholmu se vrše posvetovanja s posameznimi strankami. Konference se udeleže, kolikor je znano, skoro vse stranke. Italijanska in ameriška vlada še nista dovolili potnih listov delegatom. Obenem začne zborovati v Štokholmu tudi 8. junija konferenca strokovnih organizacij. Zbližanje in priprave za mednarodno konferenco napredujejo prav ugodno.

Sporazum nadzoruje Rusijo. Nek diplomat, ki se je vrnil iz Rusije, poroča, kako nadzoruje sporazum Rusijo. Izvaja: V vseh večjih mestih delujejo komisije, ki jih sestav-

ljajo angleški, francoski in italijanski častniki. Te komisije pregledujejo vse potne liste potnikov, ki nameravajo zapustiti Rusijo, in imajo moč, da izdajajo le oni veljavne potne liste, katere dobe le prijatelji sporazuma in pristaši vojne stranke.

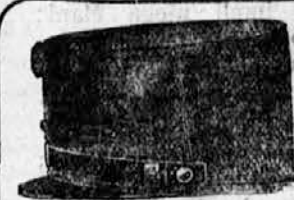
Svet ruskih delavcev in vojakov je sklenil poslati vsem soc. dem. strankam poziv, da naj delujejo za pomiloščenje dr. Friderika Adlerja „bojevnika za svobodo vseh narodov in za idejo svetovnega miru.“ — Kakor poročajo iz dunajskih soc. demokratičnih krogov je pomiloščenje dr. Adlerja že gotova stvar.

Ameriški socialisti o vojni. „Socialdemokraten“ v Stokholmu priobčuje razgovor z ameriškim socialnim demokratom dr. Jamesom Eads-Howom, ki je došel v Stockholm. Ta je izjavil, da ameriški socialni demokrati v vojni ne vidijo drugega, kakor izraz trgovske konkurence. Po njih mnenju se vojna Zedinjenih držav z Nemčijo ne da opravičiti s pretvezo, da gre za varstvo ameriških pravic in ameriške časti. Gotove skupine ameriških kapitalistov so porabile priliko, da jo izkoristijo. Na kongresu socialistične stranke, ki se je vršil sredi aprila v St. Loisu, se je izrekla velika večina proti vojni. Vojna sploh ni naperjena proti nemškemu militarizmu, ker militarizma ni mogoče odpraviti z militarizmom. Odločilna za konec vojne tudi ni udeležba Amerike, marveč naraščajoče pomanjkanje živil in lakota. Tudi v Zedinjenih državah bo v kratkem občutiti pomanjkanja, ker je nadmerni izvoz tam povzročil, da so se lastne zaloge izčrpale. Visoke cene živil so dale že povod za demonstracije v New-Yorku in Chicagu.

V Rusiji so razmere še vedno zmedene. Velik vpliv ima na vlado delavski in vojaški svet, čeprav nekatera poročila to taje, ter skušajo dati ruski vladi popolnoma meščansko lice. Minister Kerenski skuša izvesti disciplino v vojski in poziva celo k ofenzivi. Nasprotno so pa imeli vojaški zastopniki konferenco, ki je trajala teden dni, na kateri so se izrekli proti ofenzivi. Socialistični minister Skobelev se udeleži Stokholmske konference. Dolgo časa že traja spor zaradi objave tajnih dogovorov s sporazumom glede vojnih smotrov. Vlada se brani z ozirom na položaj objaviti te dogovore. Delavski svet je pa sklenil, s 340 glasovi proti 46, da naj vlada objavi te tajne dogovore med državami sporazuma. Ta sklep je za zaveznike silno neprijeten, ker preti z razkritjem vse neokustnosti tajne diplomacije. Imeli so pa tudi ruski častniki posebno konferenco, na kateri so se izrekli z 265 glasovi proti 246 za nadaljevanje vojne in čimprejšnjo ofenzivo. Med kmetijskimi zastopniki ni soglasja, pač pa je večina za mir in reforme v kmetijskih posestnih stvareh. Jasne slike o ruskih razmerah pa po vseh poročilih, ki jih je kar cele koše, vendar ni.

Izgube francoske vojne mornarice. — Francozi so izgubili dosedaj štiri vojne ladje, tri oklopne križarke, dve pomožni križarki in devet torpedovk.

Izdajatelj in odgovorni urednik Josip Kopač.
Tiska „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani.

**Adalbert
Kassig**

Ljubljana,
Židovska ulica.

Zavod za uniformo, krznar in izdelovatelj čepic priporoča svojo veliko zalogo vsakovrstnih uniformskih predmetov za železničarje, kakor: čepice, gumbe, rosete, žnore, piščalke i. t. d. Čepice zimске in letne za strojevodje, kurjače itd. v raznih oblikah po najnižji ceni. — Postrežba točna.

Naročajte širite in podpirajte naš list!